

УДК: 159.923

Оксана Володимирівна Кузнєцова,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та диференціальної психології,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

САМОЗМІНЮВАННЯ ЯК РЕСУРС ІННОВАЦІЙНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті наведено результати теоретико-емпіричного дослідження особливостей інноваційності в осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання. Інноваційність розглядається як самостійна психологічна властивість особистості, що виявляється у процесах взаємодії людини зі світом у аспектах його постійного змінювання та розвитку; як здатність особистості приймати новизну, мінливість і складність світу; стійка схильність до оновлення, що сприяє вияву перетворювальної активності та конструктивній самореалізації. Конкретними формами цієї активності стають інноваційні продукти, проекти, практики. Емпірично доведено, що особи з вираженою схильністю до самозмінювання відрізняються високим рівнем інноваційного потенціалу, більш широкими можливостями його прояву, орієнтацією на інноваційні перетворення в найбільш важливих для суспільства сферах.

Ключові слова: інноваційність, інноваційний потенціал, інноваційна взаємодія, внутрішній світ особистості, самозмінювання, особистісне зростання.

Позитивний погляд на природу людини, яка передусім спрямована на розкриття власного потенціалу й утвердження своєї самоцінності, що сформульований класиками гуманістичної психології (А. Маслоу, К. Роджерс та інші) і виражений в ідеї особистісного зростання, дедалі стає все більш важливим орієнтиром у пізнанні складної взаємодії внутрішнього і зовнішнього світів за умов їх постійного динамізму.

Одним з важливих сегментів динаміки у зовнішньому (середовищному) просторі є інтенсивне проникнення інновацій у самих різних сферах життя людини від виробничих, технічних систем до широко розповсюджених соціальних практик. Інноваційний характер розвитку сучасного суспільства якісно підвищує можливості людини, розкриває нові обрії для людства, проте й зумовлює інтенсифікацію змін оточуючої дійсності, нарощування її мінливості, багатомірності, непередбачуваності. Типовим для багатьох спільнот сьогодні є співіснування нових модернових парадигм, концептів, ідей, і традиційних, навіть архаїчних, мислеформ; поширюється також і тенденція одночасного використання у діяльності інноваційних технологій разом з консервацією застарілих підходів. Все це посилює складність та суперечність реального світу, в якому здійснює свій життєвий шлях особистість. Вочевидь, за таких умов конкурентні переваги має особистість з розвинутою інноваційністю як важливою складовою психологічного капіталу людини та суспільства, що посилює увагу науковців до її психологічних чинників, джерел та механізмів.

Поняття «інноваційність» в психології має кілька трактовок. Більшість з них акцентує увагу на здібностях суб'єкта інноваційної діяльності сприймати, оцінювати та впроваджувати нові ідеї та технології, тобто продуктивно взаємодіяти з новачками на різних етапах їх життєвого циклу [5; 12]. Інша позиція пред-

ставлена в роботах науковців, які досліджують в більш широкому контексті психологічні характеристики, що є основою для ініціювання інноваційної поведінки. Такий вид поведінки не пов'язаний з виконанням конкретної діяльності, а розкриває форми взаємодії людини зі світом в процесі її саморозвитку [1; 3].

На нашу думку, інноваційність можна розглядати як самостійну психологічну властивість, що має своє значення у системі відносин людини зі світом (зовнішнім і внутрішнім). Вона виявляється не лише в узькому, прикладному аспекті – як здатність особистості сприймати, оцінювати та впроваджувати в певній діяльності нові ідеї та технології, а й в широкому – як здатність приймати новизну, мінливість і складність світу, стійка схильність до оновлення, що сприяє створенню суб'єктом нових конструктивних стратегій поведінки, діяльності та вияву перетворювальної активності. Конкретними формами цієї активності стають інноваційні продукти, проекти, практики.

Інноваційність як властивість розкриває свою сутність через здатність особистості до занурення у потік зовнішнього світу, де породжується новизна; перенесення її змісту, вираженого у певних ідеях, у внутрішній план; трансформації у власний задум потенційно корисного для середовища перетворення; реалізації відповідних дій та створення умов для підтримки інноваційного продукту. Складний ланцюг процесів, що розгортаються в просторі інноваційності, можна позначити таким чином: зміни, протиріччя у середовищі (новизна) – внутрішні зміни (переробка інформації, прийняття рішення) – конструктивні зміни середовища (впровадження інноваційної розробки, покращення якості життя).

Отже, психологічним механізмом інноваційності стає перетворення новизни у взаємодії зовнішнього та

внутрішнього світів. Така взаємодія утворює життєвий світ, що розглядається Т. М. Титаренко як форма саморозвитку особистості, спосіб структурування нею значущого середовища проживання, як символічний просторово-часовий континуум, який не може існувати, не розвиваючись, не змінюючись [8, с. 112]. Тому неможливо виключати процеси саморозвитку особистості з аналізу сутності інноваційності та зводити її тільки до інтелектуально-вольового акту. Виникає потреба деталізувати характер співвідношення між самозмінюванням та змінюванням середовища у феноменологічному просторі інноваційності.

В психологічній літературі розглядається той аспект, що пов'язаний із впливом іноваційних якостей на процеси самозмінювання особистості, коли предметом іноваційних перетворень стають особистісні структури: цінності, смисли, мотиви, цілі, моральні переконання [2]. В такій позиції справедливо підкреслюється той факт, що особистість спрямовує свою інноваційність на самотворення. Гостро відчуваючи нові запити у суспільстві, чітко виокремлюючи нові смисли, отримуючи нові знання, ґрунтовно орієнтуючись в сучасних технологіях і залучаючись до прогресивних сфер діяльності, особистість з розвинутою інноваційністю перетворює власний світ думок, образів, переживань, гнучко змінюючись разом з мінливим світом. Фактично, зріла інноваційність стає своєрідним інструментом самозмінювання. Але якщо розглядати не процесуальні виміри самозмінювання, а суто особистісні, тобто зосередитися на аналізі певної схильності до такого процесу, то характер її співвідношення з інноваційністю потребує додаткового дослідження.

В одному з сучасних досліджень, здійснених Д.В. Лущиковою, схильність до самозмінювання розглядається як стійка властивість особистості, яка виявляється в її активності, спрямованій на самостійно ініційоване здійснення змін, перетворень власних психічних якостей та особливостей поведінки. У своєму дослідженні авторка, спираючись на континуально-ієрархічний підхід до структури особистості та її властивостей (О. П. Саннікова), розкриває психологічну сутність схильності до самозмінювання через наступні якісні показники: прийняття переживань самозмінювання; схильність до аналізу самозмінювання; схильність до дій, спрямованих на самозмінювання; відкритість новому досвіду; чутливість до стимуляторів самозмінювання [4; 7]. На нашу думку, такий компонентний склад вказує на те, що схильність до самозмінювання створює психологічне підґрунтя для процесів пошуку новизни в оточуючому світі, її прийняття, готовності впроваджувати у практику життя.

Як відмічав К. Роджерс, коли в процесі самозмінювання на місце захисних реакцій чи ригідності поступово приходять відкритість досвіду, індивід починає все більш адекватно, неупереджено усвідомлювати існуючу поза ним дійсність, не вмщуючи її в

раніше прийняті схеми. Він здатний сприймати дійсність такою, якою вона є, не викривляючи заради відповідності раніше сформованим стереотипам. Як можна очікувати, ця відкритість досвіду робить його більш реалістичним при зустрічі з новими людьми, новими ситуаціями і новими проблемами. Це означає, що в нього немає застиглих вірувань і він може нормально ставитися до тих протиріч, що виявляються [6, с. 65]. Тому особистість, що схильна до набуття нового досвіду, до неупередженого погляду на себе та світ, до гнучкого переосмислення власного досвіду і конструктивного ставлення до внутрішніх змінювань, потенційно є більш здатною до інноваційної взаємодії зі світом.

На основі цих положень, ми припустили, що схильність до самозмінювання як стійка властивість особистості є важливим чинником інноваційності та зумовлює її прояви.

Метою статті є вивчення специфіки інноваційності у осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання, встановлення відмінностей у проявах інноваційності у осіб схильних та не схильних до самозмінювання.

Емпіричне дослідження, організоване для вивчення своєрідності інноваційності у осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання, проводилось в три етапи: 1) підготовчий; 2) діагностичний; 3) аналітико-інтер-претаційний.

Аналіз теоретичних даних дозволив обрати для вивчення інноваційності «Методику дослідження особливостей прояву інноваційного потенціалу особистості» (В. К. Калін, Ю. А. Власенко). Ця методика дозволяє визначати інтегральний показник інноваційного потенціалу особистості (ІПО), що розглядається як динамічна поліфункціональна складна система, котра характеризує можливості людини до диференційованої, усвідомленої, активної інноваційної взаємодії зі світом на різних рівнях: із природою як середовищем (Пр), зі соціумом (С), в межах культури (К), і на вищому рівні – організації власного життя (Ж). Окрім цього виявляються окремі компоненти ІПО: Г – гносеологічний (можливість виявлення нового інформаційного простору та орієнтації в ньому), А – аксіологічний (можливість адекватної оцінки нового явища), П – праксеологічний (можливість ефективно діяти в новій ситуації), а також типи реалізації цих можливостей: УІ – усвідомлено-інтенсивний, ФН – формально-накопичувальний, ПД – позитивно-диференційований, НГ – негативно-генералізований, ІІ – ініціативно-перетворювальний, ВП – вимушено-просто-совницький [1].

У дослідженні також використано Тест-опитувальник «Схильність до самозмінювання» (О. П. Саннікова, Д. В. Лущикова), що дозволяє діагностувати якісні показники цієї властивості відповідно до теоретичної моделі, представленої вище, а також загальний показник схильності до самозмінювання (ЗПС) [7].

У дослідженні прийняли участь 87 осіб (від 20 до 58 років), студенти та слухачі відділення з перепідготовки кадрів зі спеціальності «Психологія» Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Обробка даних, що передбачала встановлення статистично значущих відмінностей, здійснювалась за допомогою програми SPSS for Windows 17.0.

Результати та їх обговорення. В процесі якісного аналізу було виявлено групи осіб із високим (ЗПС⁺) та низьким (ЗПС⁻) рівнем схильності до самозмінювання та описано психологічні особливості прояву інноваційного потенціалу в кожній з них. В результаті проведеної роботи нами отримані профілі інновацій-

ності у представників цих груп. Візуальний аналіз профілів свідчить про наявність індивідуальних відмінностей в досліджуваних групах, що відображено у специфічній конфігурації профілів, своєрідному якісно-кількісному сполученні досліджуваних показників в кожному з них. Розташування профілів один до одного за низкою показників має «дзеркальний характер», що додатково вказує на протилежні тенденції за однойменними показниками між порівнювальними групами.

Різностямованість тенденцій у досліджуваних показниках в групах ЗПС⁺ та ЗПС⁻ уяочнена на рис. 1, що презентує профілі інноваційного потенціалу осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.

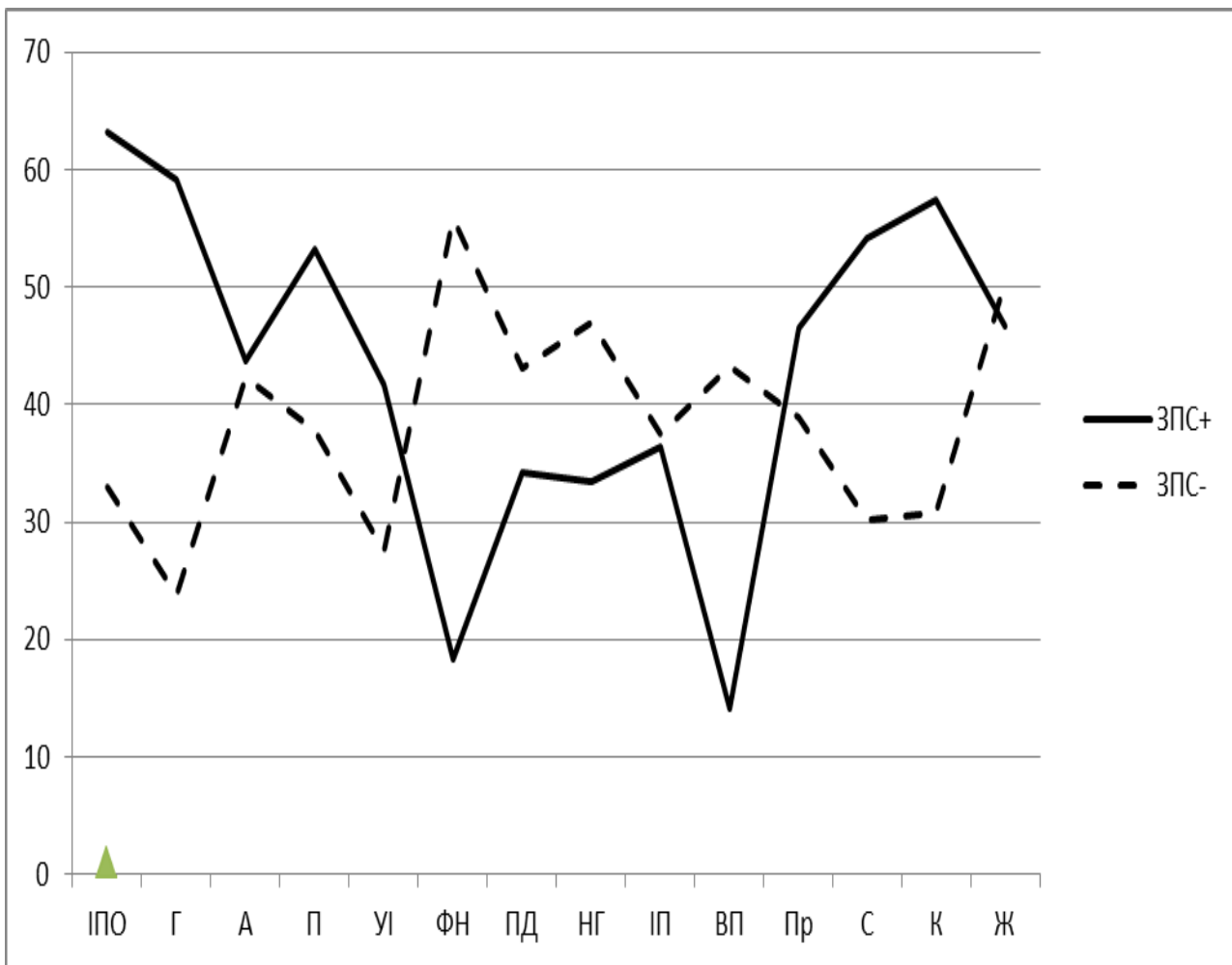

Рис. 1. Профілі інноваційного потенціалу осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання

Значення, відмічені на даному графіку, є середнім арифметичним значень конкретного показника, одержаних представниками досліджуваних груп ЗПС⁺ та ЗПС⁻. На осі ОХ відкладені показники інноваційного потенціалу, на осі ОУ – значення показників, виражене в процентіях. Середня лінія ряду проходить через 50-й процентіль. Значення, що лежать у площині вище середньої лінії ряду, характе-

ризують високий ступінь вираженості показника ІПО. Про яскраву виразність відповідного показника свідчать значення вище 75-го процентіля. Значення показників нижче середньої лінії ряду свідчать про слабку вираженість або про невираженість (нижче 25-го процентіля) відповідних показників інноваційності.

Профілі, що продемонстровані на рисунку, чітко вказують, що кожна група характеризується

своєрідним комплексом (якісно-кількісним сполученням) показників інноваційного потенціалу, що вказує на їх диференціацію під впливом схильності до самозмінювання, зокрема її якісних характеристик.

Достовірно підтвердити встановлені розбіжності дозволив статистичний аналіз за допомогою непараметричного t-критерію Ст'юдента. Встановлено наявність статистично значущих відмінностей на рівні $p \leq 0.01$, $p \leq 0.05$ між групами ЗПС⁺ та ЗПС⁻ за показниками: інтегральний показник інноваційного потенціалу особистості (ІПО), показники гносеологічного (Г) та праксеологічного (П) компонентів, усвідомлено-інтенсивного типу реалізації інноваційної можливості виявлення нової інформації (УІ), показники соціального (С) та культурного (К) рівнів інноваційної взаємодії зі світом, що переважають в профілі осіб схильних до самозмінювання; а також за пока-

зниками формально-накопичувального (ФН) та вимушено-притосовницького (ВП) типів реалізації інноваційних можливостей, що домінують в профілі осіб, не схильних до самозмінювання.

Якісний аналіз отриманих профілів передбачає пошук в кожному з них показників, що найбільшою мірою відхиляються від середньої лінії ряду. В табл. 1 відображено ранжування таких показників, що дає можливість розкрити найсуттєвіші особливості інноваційності у осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.

З таблиці видно, що сукупність показників, які відображають основні особливості ІПО, в кожній з груп різна за комплектацією (це стосується компонентів, типів та рівнів прояву інноваційного потенціалу особистості) та за знаком інтегрального показника.

Таблиця 1.

Ранжування показників, що найбільшою мірою відхиляються від середньої лінії ряду

Ранг	Група ЗПС ⁺	Група ЗПС ⁻
1	ВП	Г ⁻
2	ФН ⁻	УГ
3	НГ ⁻	С ⁻
4	ПД ⁻	К ⁻
5	ІПО ⁺	ІПО ⁻

Примітка. Індекс показника «+» вказує на його розташування в площині вище середньої лінії ряду, «-» – на розташування в площині нижче середньої лінії ряду.

Наведемо характеристики інноваційного потенціалу особистості в кожній з досліджуваних груп.

Особи з високим рівнем схильності до самозмінювання характеризуються загальним високим рівнем інноваційного потенціалу (ІПО⁺), що вказує на їх розвинену здатність до конструктивного, нестереотипного мислення та поведінці в новій ситуації, до виявлення нових способів вирішення проблем, усвідомлення та розвитку свого інноваційного досвіду. Особливо активно такі особистості виявляють інноваційний потенціал у соціальній та культурній сферах життя, що вказує на їх активну позицію по сприйняттю нових соціокультурних форм та орієнтацію на їх перетворення в інновації, котрі мають покращити суспільний лад, сприяти розквіту культурної спадщини та духовному збагаченню народу.

Стосовно окремих аспектів інноваційного потенціалу особистості в цій групі необхідно відмітити скоріше відсутність тих типів реалізації інноваційних можливостей, що заважають виявляти нову інформацію та продуктивно реалізовувати інноваційну діяльність. Це стосується формально-накопичувального (ФН) та вимушено-притосовницького (ВП) типів, які вкрай мало виражені в профілі. Цей результат вказує на відсутність бар'єрів у вияві інноваційного потенціалу у таких осіб.

Слабкою ланкою інноваційного потенціалу особистості, що схильна до самозмінювання, є труднощі

у адекватній оцінці нового явища, що виявляються при необхідності ціннісно зорієнтуватися у змінах. Для неї не властиві ані позитивно-диференційоване оцінювання, ані негативно-генералізоване, що вказує на індіферентність щодо визначення ціннісної основи змін та домінування позитивної установки щодо змін як таких, коли змінювання має однозначну перевагу перед стабільністю.

В цілому ж, можна стверджувати, що особистості, зорієнтовані на самозмінювання, саморозвиток, розширення власних можливостей, відрізняються інноваційністю, більшою здатністю до сприйняття нової інформації та готовністю активно діяти в новій ситуації. Це свідчить про наявні потенційні можливості у взаємодії з мінливим світом та прояву перетворювальної активності.

Особи з низьким рівнем схильності до самозмінювання характеризуються невираженістю інноваційного потенціалу (ІПО⁺). Їм складно відмовлятися від стереотипів, самовизначатися в ситуації множинного вибору, не властива готовність змінюватися та впроваджувати щось нове та незвичне. Особливо яскраво відсутність інноваційності у таких осіб виявляється у соціальній (С⁻) та культурній (К⁻) сферах, що вказує на ригідність у сприйнятті соціальних новацій, культурних експериментів, недооцінки ролі перетворень у житті сучасного суспільства.

На відміну від порівнювальної вибірки особам цієї групи властивий низький рівень розвитку гносеологічного компоненту (Г^г), значні труднощі у виявленні, знаходженні нової інформації, що свідчить про недостатню актуалізацію когнітивної потреби у пошуку новизни. Крім того, вони не схильні до усвідомлено-інтенсивного пошуку нової інформації (УІ).

В цілому, отримані результати емпіричного дослідження чітко вказують на прояв індивідуальних відмінностей у схильності до самозмінювання в просторі інноваційності особистості. Особи, що відрізняються активністю у самозмінюванні, схильністю до перетворень власних психічних якостей, до внутрішньої роботи, виявляються також і більш психологічно готовими до пошуку новизни у зовнішньому світі, налаштованими на інноваційні зміни та активне перетворення дійсності, передусім соціокультурних контекстів. Вочевидь, зрілість механізмів самотворення особистості стає підґрунтям і для розгортання інноваційності як здатності приймати новизну, мінливість і складність світу, забезпечувати розповсюдження інноваційних продуктів.

Процеси модернізації та реформування активізують пошуки шляхів зростання психологічного капіталу людини та суспільства. Виникнення новизни у глобальному вимірі закономірно призводить до зламу й руйнування старих систем, часто до кризи, що визначається різкими і докорінними змінами середовища, але це є тільки шанс на дійсне оновлення, оскільки такі умови можуть стати поштовхом до інноваційного розвитку тільки, якщо особистість схильна до відповідної внутрішньої роботи.

У сучасній психологічній літературі інноваційність переважно розглядається у прикладному аспекті – як здатність особистості сприймати, оцінювати та впроваджувати в певній діяльності нові ідеї та технології. Але феноменологію інноваційності можна розглядати більш глибоко, вдаючись до її аналізу як самостійної психологічної властивості особистості, що виявляється у процесах взаємодії людини зі світом у

аспектах його постійного змінювання та розвитку. З цих позицій інноваційність – це здатність особистості приймати новизну, мінливість і складність світу; стійка схильність до оновлення, що сприяє вияву перетворювальної активності та конструктивній самореалізації. Конкретними формами цієї активності стають інноваційні продукти, проекти, практики.

Психологічним механізмом інноваційності стає перетворення новизни у взаємодії зовнішнього та внутрішнього світів. Процеси самозмінювання, що у просторі особистості породжують механізми самозростання та вияву самоактивності суб'єкту, а також певні організовані форми, структури (схильність до самозмінювання), створюють відповідні паттерни внутрішнього світу людини, що є сприятливим для прояву інноваційності.

Емпірично встановлено відмінності у проявах інноваційності у осіб схильних та не схильних до самозмінювання. Доведено, що особи з вираженою схильністю до самозмінювання відрізняються високим рівнем інноваційного потенціалу, більш широкими можливостями його прояву, орієнтацією на інноваційні перетворення в найбільш важливих для суспільства сферах. І навпаки, невираженість схильності до самозмінювання створює бар'єр для прояву інноваційності.

Отримані дані свідчать про неможливість виключення аналізу інноваційності зі сфери особистості та звести її тільки до когнітивного виміру в контексті інформаційно-перетворювальних стратегій взаємодії з новими ідеями та технологіями. Вочевидь, процеси самозмінювання, саморозвитку стають внутрішнім особистісним ресурсом з опанування новизни світу та багатоаспектного прояву інноваційності.

Перспектива подальших досліджень окресленої проблематики пов'язана з уточненням психологічних механізмів інноваційності, виявленням широкого спектру її особистісних чинників та розробкою відповідних особистісно-зорієнтованих психорозвивальних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко Ю. А. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Ю. А. Власенко. – Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2003. – 19 с.
2. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики : учеб. пособие / Ю. А. Карпова. – СПб.: Питер, 2004. – 192 с.
3. Ключко В. Е. Инновационный потенциал личности: системно-антропологический контекст / В. Е. Ключко, Э. В. Галажинский // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – №325. – С.146-151.
4. Лущикова Д. В. Психологічні складові схильності особистості до самозмінювання: автореф. дис.

на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Д. В. Лущикова. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2009. – 20 с.

5. Пахно И. В. Инновационный потенциал личности как междисциплинарная категория / И. В. Пахно // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2013. – №4.

6. Роджерс К. Становление личности. Взгляд на психотерапию / К. Роджерс; пер. с англ. М. Злотник. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 416 с.

7. Саннікова О. П. Діагностика схильності до самозмінювання / О. П. Саннікова, Д. В. Лущикова // Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2008. – №4-5. – С.114-120.

8. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

REFERENCES

1. Vlasenko, Yu. A. (2003). Psikhologichnyi analiz innovatsiynoho potentsialu osobystosti [Psychological analysis of the innovation potential of the individual]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Odessa: ONU [in Ukrainian].

2. Karpova, Yu. A. (2004). *Vvedenie v sotsiologiyu innovatiki : ucheb. posobie [Introduction to the Sociology of Innovation: textbook]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

3. Klochko, V. E. & Galazhinskiy, E. V. (2009). Innovatsionnyy potentsial lichnosti: sistemno-antropologicheskii kontekst [Innovative potential personality: system-anthropology context]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta – Bulletin of the State University Tomsk*, 325, 146-151, [in Russian].

4. Luschikova, D. V. (2009). Psykholohichni skladovi skhilnosti osobystosti do samozminyuvannya [Psychological constituents of Personal propensity to self-changing]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Odessa: ONU [in Ukrainian].

5. Pahnno, I. V. (2013). Innovatsionnyiy potentsial lichnosti kak mezhdistsiplinarnaya kategoriya [The inno-

9. Яголковский С. Р. Психология инноваций: подходы, модели, процессы : монография / С. Р. Яголковский. – М.: НИУ ВШЭ, 2010. – 272 с.

vative potential of the individual as an interdisciplinary category]. *Izvestiya Irkutskoy gosudarstvennoy ekonomicheskoy akademii – News of Irkutsk state economic academy*. Retrieved from: <http://eizvestia.isea.ru>, [in Russian].

6. Rodzhers, K. (2001). *Stanovlenie lichnosti. Vzglyad na psihoterapiyu [Formation of personality. A look at psychotherapy]*. Moscow: EKSMO-Press [in Russian].

7. Sannikova, O. P., Luschikova, D. V. (2008). Diagnostika shilnosti do samozminyuvannya [Diagnosis of Personal propensity to self-changing]. *Naukoviy visnik PDPU im. K. D. Ushinskogo – Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynky*, 4-5, 114-120 [in Ukrainian].

8. Titarenko, T. M. (2003). *Zhitteviy svit osobystosti: u mezhah i za mezhami budenosti [The life world of the individual, within and beyond the ordinary]*. Kiev: Libid [in Ukrainian].

9. Yagolkovskiy, S. R. (2010). *Psikhologiya innovatsiy: podkhody, modeli, protsessy [Psychology of the innovation: approaches, models, processes]*. Moscow: NIU VShE [in Russian].

Оксана Владимировна Кузнецова,
кандидат психологических наук,

доцент кафедры общей и дифференциальной психологии,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одеса, Украина

САМОИЗМЕНЕНИЯ КАК РЕСУРС ИННОВАЦИОННОСТИ ЛИЧНОСТИ

В современном мире инновационная деятельность человека становится ведущим фактором развития технологий в самых разных сферах жизни, что создает условия для ее массовой реализации. Все это усиливает сложность и противоречивость реального мира, в котором осуществляет свой жизненный путь личности. Очевидно, при таких условиях конкурентные преимущества имеет личность с развитой инновационностью как важной составляющей психологического капитала человека и общества, что усиливает внимание ученых к ее психологическим факторам и ресурсам. Инновационность рассматривается как самостоятельное психологическое свойство личности, проявляющееся в процессах взаимодействия человека с миром в аспектах его постоянного изменения и развития; как способность личности принимать новизну, изменчивость и сложность мира; стойкая склонность к обновлению, что способствует проявлению преобразовательной активности и конструктивной самореализации. Целью данного исследования является изучение специфики инновационности у лиц с разным уровнем склонности к самоизменениям, выявление различий в проявлениях инновационности у лиц склонных и не склонных к самоизменениям. Эмпирически доказано, что лица с выраженной склонностью к самоизменениям отличаются высоким уровнем инновационного потенциала, более широкими возможностями его проявления, ориентацией на инновационные преобразования в наиболее важных для общества сферах. Полученные результаты указывают на развитую способность этих лиц к обнаружению новой информации и новых способов решения проблем, осознанию и развитию своего инновационного опыта. Характерной для них является трудность в адекватной оценке нового явления, проявляющаяся при необходимости сориентироваться в изменениях с позиций ценностей. Невыраженность склонности к самоизменениям создает барьер для проявления инновационности. Лицам этой группы присущи значительные трудности в выявлении, поиске новой информации, что свидетельствует о недостаточной актуализации когнитивной потребности в поиске новизны. Таким образом, лица, отличающиеся активностью в самоизменении, склонностью к преобразованиям собственных психических качеств, к внутренней работы, оказываются также и более психологически готовыми к поиску новизны во внешнем мире, настроенными на "Наука і освіта", №5, 2016

инновационные изменения и активное преобразование действительности, прежде всего социокультурных контекстов. Очевидно, зрелость механизмов самосозидания личности становится основой и для развертывания инновационности как способности принимать новизну, изменчивость и сложность мира, обеспечивать распространение инновационных продуктов.

Ключевые слова: инновационность, инновационный потенциал, инновационное взаимодействие, внутренний мир личности, самоизменения, личностный рост

Oksana Kuznietsova,
*PhD (Candidate of Psychological Sciences),
associate professor, Department of General and Differential Psychology,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine*

SELF-CHANGE AS A RESOURCE OF PERSONALITY'S INNOVATIVENESS

In the modern world, a man's innovativeness becomes a leading factor in the development of technologies in various spheres of life, which creates conditions for its mass implementation. Obviously, under such conditions, a person with the developed innovativeness as an important component of human psychological and social experience has the competitive advantages, which increases the attention of scientists to its psychological factors and resources. Innovation is considered as an independent psychological property of a person, which manifests itself in the processes of human interaction with the world in the aspects of its constant changes and development; as the ability of an individual to take the novelty, complexity and variability of the world; persistent tendency to renew (to positive changes and development) that contributes to constructive self-realisation. The article is aimed at investigating the specificity of innovativeness in individuals with different levels of propensity to self-change; as well as allocating the differences in the manifestations of innovativeness in individuals prone and not prone to self-change. It has been empirically proven that individuals with the expressed tendency to self-change have the high level of innovative potential, greater capabilities of its manifestation. They are focused on innovative reforms in the most important areas of the society. The research results have shown a developed ability of these individuals to discover new information and new ways of solving problems, to implement and develop their innovative experience. The unexpressed tendency to self-change creates a barrier for the development of innovativeness. These individuals are characterised by significant difficulties in identifying, searching for new information, which indicates a lack of actualisation of the cognitive need for searching for novelty. Thus, individuals with the high levels of self-change activity are psychologically prepared for seeking novelty in the external world to a greater extent, especially in the socio-cultural contexts. The maturity of a person's self-identity becomes the basis for the development of innovativeness as the ability to accept novelty, variability and complexity of the world.

Keywords: innovation, innovative capacity, innovative interaction, the inner world of an individual, self-change, personal growth.

Подано до редакції 10.04.2016